

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалавр)
Кафедра	ММСЖ	Рік навчання	1
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Нормативна
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво	Семестри	1

РОБОТА В МАТЕРІАЛІ «ФРЕСКА»

Семестр II (зима-весна 2021-2022)

1 лютого — 20 травня

Викладачі	Горбунов Ю.А., викладач кафедри «МЖ»
E-mail	monumentalkafedra1@gmail.com
Заняття	Четвер 13.00-16.20, лабор. сграфіто (2 корпус)
Консультації	Четвер 10.00-11.00 (за необхідністю)
Адреса	лабораторія. Сграфіто, корпус 2, вул. Мистецтв 8
Телефон	

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи (тільки у робочі дні до 18-00). Умови листування:

- 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни;
- 2) в полі тексту листа позначити ПІБ студента, який звертається (анонімні листи не розглядаються);
- 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_завдання*. Розширення: *текст* — doc, docx, *ілюстрації* — jpeg, pdf.

Окрім роздруків для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Консультавання з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Робота в матеріалі: фреска» має обов'язкові передумови для вивчення. Це дисципліни «Рисунок», «Живопис», «Загальний курс композиції», «Кольорознавство». Вони дозволяють студентам орієнтуватись у питаннях початкової фахової термінології, отримати початкові навички зображення на площині форм і об'єктів. Обов'язковим є достатній рівень знань і компетенції з композиції і формотворення, що дозволить користуватись базовими принципами створення гармонійних зображень і дозволить інтерпретувати реальний об'єкт у декоративну площину.

Упродовж курсу студент отримує повну підтримку при опрацюванні матеріалу дисципліни та підготовки її практичної/методичної стратегії. Якщо студент не отримав достатню попередню профільну підготовку, перед початком вивчення дисципліни він має

отримати додаткові теми для опрацювання матеріалу, пов'язаного з загальною тематикою курсу, для ознайомлення та навчання.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

1. Методичні рекомендації з дисципліни «Робота в матеріалі» фреска, для студентів I курсу спеціалізації 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»/ М. Т. Радомський. – Харків, 2017. – 26 с.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Додаткові навчально-інформаційні матеріали, актуальні розробки в галузі фрески, дані про авторів, окремі школи, творчі групи, можна переглянути в мережі Інтернет. Відповідні посилання можуть надаватись викладачем за проханням студента після закінчення практичного заняття, або під час безпосередньої роботи над певним завданням.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет, папір та фарби для ескізування, прозора калька для шаблонів, плотний папір для картонів, чорний маркер, олівець, акварельні пензлі. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word, Photoshop.

Спеціальний робочий одяг, рукавиці, захисні окуляри, захисна маска.

Дріл з насадками, або міксер будівельний, кельма, терка, корито для суміші, сито, кесон, армувальна сітка.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою курсу «Робота в матеріалі: фреска» є підготовка студентів до здійснення професійної творчої діяльності, розширення фахових умінь і навиків побудови живописних монументальних композицій. Розтлумачити аспекти термінології з мистецтва монументального живопису стосовні фрески, надати знання і практичні уміння з основних різновидів монументального живопису, зокрема фрески. Надати можливість студентам освоїти основні типи фрескового живопису та зрозуміти їх основні характеристики;

Навчити принципам та технікам, що використовуються в фресковому живописі. Надати характеристику сумішей і пігментів для фрескового живопису, навиків безпечного використання матеріалів для фрески, беручи до уваги їх хімічні та фізичні властивості, включаючи будь-які ризики пов'язані з їх використанням;

Отримані знання, навиків і умінь що до володіння техніками фрески допоможуть у вирішенні питань монументально-декоративного оздоблення громадських і приватних об'єктів.

Вивчення курсу забезпечує формування компетенцій

Професійні компетенції	
Спеціалізовано-професійні:	КСП–1
- здатність використовувати знання та практичні навички при виконанні монументальних творів в техніках фрески;	КСП–1
- здатність використовувати техніки фрески для реалізації дипломної роботи;	КСП–3

- здатність володіти навичками оформлення фрагментів і монументальних робіт в техніках фрески для експонування	КСП-7
--	-------

Інструментальні компетенції:	КІ
- навички роботи зі спеціальним обладнанням за фахом (мольберти, етюдники, кесони, кельми, тощо);	КІ-4
- дослідницькі навички	КІ-5

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- сформувати у студентів стійку мотивацію до вивчення дисципліни та потребу в систематизованих знаннях в галузі монументального живопису, зокрема фрески;
- практичне опанування студентами мистецьких технік фрескового живопису.
- сформувати практичні вміння й навички при роботі з штукатуркою і фарбами для розпису по штукатурці при виконанні монументальних композицій на задану тему;
- вивчення різновидів та авторських манер застосування фрески і супутніх матеріалів у монументальному мистецтві,
- практичне опанування прийомів розпису та стінопису на основі цементних составів, виконання авторського монументального живопису в техніках фрески.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історію виникнення та розвитку технік фрески;
- назви інструментів та матеріалів, що використовуються в роботі в матеріалі фрески;
- характерні особливості підготовчого етапу роботи матеріалі – фреска;
- методи створення зображення в техніках фрески;

вміти:

- створювати монументальні твори у основних (класичних) техніках фрески;
- працювати з інструментами, матеріалами та обладнанням, які призначені для створення монументальних творів у основних (класичних) техніках фрески;
- використовувати техніку фрески для втілення авторських творчих задумів

мати навички:

- малювати з натури для збору підготовчого матеріалу для створення ескізів для сграфіто;
- уміти вписувати фреску в простір заданого архітектурного об'єкту;
- творчо підходити до розробки ескізів фрески;
- досягати авторської неповторності в завершній роботі.
- творчо підходити до оформлення робіт та організації експозиції.

Дисципліна забезпечує *інтегральну компетентність* як здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі фрески, що передбачає застосування певних положень і методів та характеризується певною невизначеністю умов; *фахові компетентності*: здатність володіти теоретичними знаннями та практичними навичками мистецтва монументального живопису і, зокрема, фрески, здатність використовувати техніку фрески для реалізації дипломної роботи; *Інструментальні компетенції*: навички роботи зі спеціальним обладнанням за фахом; дослідницькі навички;

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Робота в матеріалі: фреска» є практичним курсом, що надає майбутньому фахівцю комплекс знань і умінь використовувати матеріал і технологію фрески в процесі творчої роботи, стимулює формування у студента практичних навичок володіння живописними техніками та техніками оздоблення поверхонь з використанням вапняної штукатурки, уживання їх для монументального розпису; формування вмінь поєднувати комплекс знань з технології класичних та сучасних технік монументального фрескового живопису і навиків володіння природними сумішами для досягнення монументально – декоративних ефектів в образному рішенні просторового середовища, з метою подальшого самостійного вирішення творчих завдань. Студенти повинні засвоїти, що фізико-хімічні властивості матеріалів в значній мірі визначають і способи створення фрески. Знання особливостей матеріалу дають свободу в творчому вирішенні задуму і якісно впливають на весь твір в цілому, на його художню цінність і довговічність. Поєднання творчої фантазії з грамотним використанням матеріалів для фрески надають особливу естетичну цінність цій техніці. У процесі вивчення курсу студенти опановують образотворчі засоби побудови художнього образу та вдосконалюють фахову майстерність шляхом виконання практичних завдань в техніках монументального живопису, зокрема фрески.

Згідно з навчальним планом професійного спрямування «ММСЖ» дисципліну «Робота в матеріалі: фреска» студенти вивчають на 1 курсі у обсязі 270 годин.

Контент дисципліни вміщує основи теоретичних напрацювань, технологічні прийоми створення сухішої (al secco) та вологішої (al fresco) техніки написання фрески, вчить поєднувати фреску з іншими техніками монументального живопису.

Після проходження курсу студент отримує знання щодо створення самостійних творів в техніках фрески, уміння професійно аналізувати і вирішувати питання синтезу монументально-декоративних творів в архітектурі.

Дисципліна вивчається протягом одного семестру 1-го курсу (4 кредитів ECTS, 120 навчальних годин, та 60 годин — самостійні). Всього курс має 2 модулі, які включають 2 змістовні модулі та 2 теми.

Весняний семестр: 120 годин: 5 годин лекцій, 55— практичні заняття, 60 — самостійні.

МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1. Класичні зразки технік сграфіто

Тема 1. Виконання копії класичного зразку в техніці фрески по вологій штукатурці

МОДУЛЬ 2.

Змістовий модуль 2. Творче використання техніки фрески в сучасному монументальному живописі.

Тема 2. Виконання творчої роботи в техніці фрески по вологій вапняній штукатурці.

РОЗКЛАД ДИСЦИПЛІНИ

Денне відділення

Модуль	№ з/п тема	Назва теми	Кількість годин
1	1	Виконання копії класичного зразку в техніці фрески по вологій штукатурці	60

Разом за модулем 1			60
2	2	Виконання творчої роботи в техніці фрески по вологій вапняній штукатурці.	60
Разом за змістовим модулем 2			60
УСЬОГО			120

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом практичних та самостійних занять. Самостійна робота студентів спрямована на закріплення тем практичних занять. Зміст самостійної роботи складається з виконання практичних завдань з ескізування, пошуку необхідних аналогів за темами, які є елементами модулів, вдосконалення практичних умінь при виконанні копії середньовічної фрески. Завершення роботи також включає самостійну роботу, також певну кількість самостійних годин займає підготовка роботи до експонування.

Програмою передбачається, що пропоноване практичне завдання – проектування творчої фрески у кожного студента повинне мати оригінальне графічне, композиційне та пластичне вирішення. Крім того, можливе виконання додаткових власних композицій.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

При вивченні дисципліни «Робота в матеріалі: фреска» застосовано ефективні методи контролю та самоконтролю, зокрема:

- методи практичного контролю: виконання практичних завдань (виконуються під час самостійної роботи);
- методи практичного контролю: виконання глазур (виконуються під час практичних занять);
- Екзаменаційний перегляд.

Форма організації контролю : індивідуальний контроль.

Види контролю: рубіжний і підсумковий.

Рубіжний контроль:

- 1 модуль: модульний перегляд на 8 тижні;
- 2 модуль: екзаменаційний перегляд.

Підсумковий контроль засвоєних знань здійснюється у формі екзаменаційного перегляду.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	А	А+ 98–100	задовільно	64–74	D
			А 95–97		60–63	E
			А- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	В		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	С				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії із студентами та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі інноваційних досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими потребами здоров'я (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрадження, хвороби тощо викладач має право перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю з керівництвом та студентами.

ПРАВИЛА СТУДЕНТА

Під час занять студент повинен обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності він має право на дозвіл вийти з аудиторії (окрім заліку або екзамену). Вітається власна думка з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами або попередженням викладача). Недопустимі запізнення на заняття без поважної причини. Самостійне відпрацювання обраної теми з дисципліни «Робота в матеріалі:фреска» відбувається в разі відсутності студента на заняттях з будь-яких поважних причин.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, у концептуальному рішенні проектної пропозиції тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю студент відсутній, він втрачає право отримати бали за екзаменаційний перегляд. Наступним кроком рубіжного контролю є отримання дозволу отримати додатковий час для підготовки до перегляду із вказаною датою перездачі завдань.

Корисні посилання:

<https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

1 СЕМЕСТР

№ модуля	№ теми, завдання	Форма звітності	Макс. кількість рейтингових балів
М 1	Тема 1,	<i>Виконання оригіналів.</i>	0–15
	завдання 1		0–15
	завдання 2	<i>Поточний перегляд</i>	0-15
	завдання 3		0-5
Загальна кількість балів за МОДУЛЬ 1		Перегляд робіт	0–50
М 2	Тема 2, завдання 1,2,	<i>Виконання оригіналів. Поточні перегляди</i>	0–25
	завдання 3,4		0–20
	Оформлення експозиції		0–5
Загальна кількість балів за МОДУЛЬ 2		Перегляд робіт	0–50
Загальна кількість балів за семестр		Екзаменаційний перегляд	0–100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	Бали		Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал практичного та самостійного курсу, проявив креативне мислення при виконанні завдань, логічно обґрунтував послідовність виконання необхідних етапів сграфіто, професійно виконав усі етапи завдання, додатково брав участь у доповіді у конференції з обраної теми, або у творчому конкурсі за фахом за темою фрески.
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми. Графічна подача ескізів та сграфіто в матеріалі виконані акуратно, професійно, без помилок.
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок.
B	12–15	32–35	Студент добре опанував обсяг матеріалу практичного та самостійного курсу, творчо та якісно виконав усі поставлені завдання, але при цьому робота має незначні недоліки.
C	8–11	22–31	Студент в цілому добре опанував матеріал практичного та самостійного курсу, творчо та якісно виконав більшість поставлених завдань, але виконана робота має суттєві недоліки.
D	4–7	10–21	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного та самостійного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання, але виконана робота має значні недоліки (відсутність концепції, творчого підходу, неякісна графічна подача, неохайність, недотримання технологій виконання роботи, тощо).

Е	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного та самостійного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання, але виконана робота має багато значних недоліків (відсутність змістовного аналізу аналогів, неохайність, помилки та недотримання технологій виконання роботи, несвоєчасна подача виконаної роботи на екзаменаційний перегляд без поважної причини тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента під час практичних занять, участь у виставках за фахом (15)

КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, ЯКІ МАЮТЬ БУТИ СФОРМОВАНІ В РЕЗУЛЬТАТІ ОСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Заплановані результати освоєння дисципліни	Заплановані результати навчання дисципліни:
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері монументального мистецтва, що передбачає застосування технік і методів виконання фрески та характеризується певною невизначеністю умов.
Загальні компетенції (ЗК)	<ul style="list-style-type: none"> - здатність до письмової та усної комунікації державною мовою. - здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, використання інформаційних, комп'ютерних і медіа технологій у практичній діяльності. - здатність розуміти причинно-наслідкові зв'язки та естетичні проблеми розвитку мистецтва фрески. - здатність розвивати екологічну культуру в суспільстві засобами фрески. - здатність розуміти та дотримуватися норм безпеки життєдіяльності. - здатність цінувати і поважати національну своєрідність, історію, культуру та мистецтво України. - здатність застосовувати знання з історії зарубіжного мистецтва у професійній діяльності, впроваджувати зарубіжний мистецький досвід.
Формування ключової професійної компетентності усвідомлення закономірностей розвитку мистецтва вітражу, володіння навичками виконання авторських вітражів	<ul style="list-style-type: none"> - Здатність володіти фаховою термінологією, теорією і методикою мистецтва фрески. -Здатність володіти методами декоративної інтерпретації зображень,
Фахові компетенції спеціальності (ФК)	-Здатність розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх техніках фрески.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Галина Колпакова «Искусство Древней Руси. Домонгольский период». (Колпакова Г. Искусство Древней Руси. Домонгольский период - СПб.: «Азбука-Классика», 2007. - 598 с.
2. Земляна Т.Н. Монументальний живопис М.Л. Бойчука та його школа/дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства /Т.Н.Земляна — Львів, 2009. — 511 с.
3. Жолтовський П.М. Монументальний живопис в Україні XVII—XVIII ст. К., 1988, — 280 с.
4. Історія українського мистецтва, т. 2—3. К., 2010—11
5. Киплик Д. И. Техника живописи. — М.: Сварог и К, 1998. — ISBN 5-85791-034-4.
6. Лентовский А. М. Технология живописных материалов / А. М. Лентовский. — Л.; М.: Искусство, 1949. — 220 с. — 5 000 экз.
7. Мистецтво Київської Русі. Архітектура, мозаїки, фрески. Іконопис, мініатюра. Декоративно-прикладне мистецтво. Альбом . Мистецтво. Київ. 1989 р. 328 с.
8. Склярєнко Г. Я. Монументально-декоративне мистецтво в суспільних будівлях України 1970-х років (до проблеми архітектурно-художнього ансамблю вміському середовищі)/дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства /17.00.04 —1984, — 210 с.

Допоміжна

1. Высоцкий С.А. Светские фрески Софийского собора в Киеве. К., 1989
2. Лазарев В.Н. Древнерусские мозаики и фрески XI—XV вв. М., 1973—196 с.
3. Методика реставрации монументальной живописи из археологических раскопок. Государственный Эрмитаж. Лаборатория научной реставрации монументальной живописи. — СПб., 2002.
4. Павловский С. А. Материалы и техника монументально - декоративного искусства : из опыта экспериментальных работ московских художников-монументалистов / С. А. Павловский. - М.: Сов.художник, 1975. - 206с.
5. Чернышёв Н. М. Искусство фрески в Древней Руси: Материалы к изучению древнерусских фресок / Художник С. И. Колемаскин. — М.: Искусство, 1954. — 104, [64] с. — 10 000 экз. (в пер.)

12. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Мозаїки і фрески в оздобленні храмів <http://www.ukrartstory.com.ua/tekst-statti/mozajiki-i-freski-v-sistemi-ozdoblennja-xramiv-kijivskoj-rusi-kin-xi-poch-xii-st.html> (останній перегляд: 21.01.2021)
2. Монументальне мистецтво Київської Русі [Електронний ресурс] Режим доступу <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiuall&C21COM> (останній перегляд: 22.01.2021)
3. Київські фрески, мозаїки, ікони [Електронний ресурс] Режим доступу https://pidru4niki.com/12281128/kulturologiya/kiyivski_freski_mozayiki_ikoni(останній перегляд: 22.01.2021)
4. Софія Київська [Електронний ресурс] Режим доступу <https://st-sophia.org.ua/uk/muzeji/sofijskij-muzej/mozayiki-freski/>(останній перегляд: 02.04.2020)
5. Фреска [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2013. - 688 с.: іл. – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?termin=Freska> (останній перегляд: 22.01.2021)